

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
МІЖНАРОДНИЙ ГУМАНІТАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

МАТЕРІАЛИ
МІЖНАРОДНОЇ
НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ

ПСИХОЛОГІЯ ЖИТТЄВОГО ПРОСТОРУ
ОСОБИСТОСТІ В СУЧАСНИХ УМОВАХ
КРИЗИ, ГЛОБАЛІЗАЦІЇ ТА ЦИФРОВОЇ
ТРАНСФОРМАЦІЇ СУСПІЛЬНОГО ЖИТТЯ

14-15 вересня 2023 року

Одеса – 2023

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
МІЖНАРОДНИЙ ГУМАНІТАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Факультет лінгвістики та перекладу
Кафедра педагогіки та психології

МАТЕРІАЛИ
МІЖНАРОДНОЇ
НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ

ПСИХОЛОГІЯ ЖИТТЄВОГО ПРОСТОРУ ОСОБИСТОСТІ В
СУЧАСНИХ УМОВАХ КРИЗИ, ГЛОБАЛІЗАЦІЇ ТА ЦИФРОВОЇ
ТРАНСФОРМАЦІЇ СУСПІЛЬНОГО ЖИТТЯ

14-15 вересня 2023 року

Одеса – 2023

Стасюк В.В.,

*доктор психологічних наук , професор,
професор кафедри морально-психологічного
забезпечення діяльності військ (сил),
Національний університет оборони України*

ІНТЕЛЕКТУАЛЬНИЙ РЕСУРС У СТРУКТУРІ СТРЕСОСТІЙСТІ ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ

Виконання бойового завдання військовослужбовцями в сучасних умовах війни охоплює період від початку підготовки до конкретних дій, аж до повного досягнення цілі. На даному етапі військовослужбовці реалізують алгоритми, сформовані в процесі підготовки до бою, оскільки з початком бойових дій появляються непередбачувані ситуації. При цьому механізми психічної саморегуляції в бойовій обстановці набувають нових ознак: зростають вимоги до аналізу інформації, що надходить і військовослужбовцю необхідно швидко враховувати зміни обстановки, уточнювати прийняті до бою рішення і плани, вносити корективи в способи виконання відпрацьованих професіональних дій, нарощувати бойові зусилля незважаючи на зростаючі труднощі. Такі дії стають можливими, в тому числі і завдяки наявним інтелектуальним ресурсам у військовослужбовців.

У психології, під інтелектом розуміють пізнавальні здібності людини, що охоплює психофізіологічні процеси, стани і психологічні властивості, систему психічних процесів, яка забезпечує їй здатність оцінювати ситуацію, приймати рішення, регулювати свою поведінку і діяльність. Інтелект розглядається, як мисленнєві і розумові здібності людини, умовами розвитку і прояву яких є діяльність.

У свою чергу, інтелектуальні якості визначають особливості функціонування інтелекту, тобто здатність особистості до переробки різноякісної інформації і усвідомлена її оцінка. Інтелектуальні якості є

результатом як освіти, навчання, так і певних біологічних передумов. Дані якості носять особистісний характер і є компонентом будь-якої професіограми [2].

Теоретичною основою подолання негативних наслідків впливу стресу на особистість є розроблена американським психологом Р. Лазарусом транзакційна модель стресу, де провідна роль у розвитку стресостійкості особистості належить процесу оцінки людиною стресової ситуації, тобто визначення індивідуальної значущості різних елементів ситуації та власної спроможності до подолання стресу. Спочатку людина завдяки своїм когнітивним процесам здійснює рефлексивну діяльність щодо особливостей стресу та власних ресурсів для його подолання. Це в свою чергу, викликає в неї певні емоції, які впливають на мотивацію щодо цілеспрямованого регулювання власної поведінки, спрямованої на боротьбу зі стресом [3, 4].

Сьогодні інтелектуальна сфера є важливим ресурсом захисно-долаючої поведінки особистості. У контексті професійної діяльності і з врахуванням її специфіки інтелектуальні здібності і когнітивні стилі певним чином взаємозв'язані, утворюючи “інтелектуальний ресурс” особистості.

Дослідження “інтелектуального ресурсу” особистості показали, що люди з високим показником інтелекту здатні виокремлювати найбільш суттєві характеристики проблемної ситуації. У напружених ситуаціях вони покладаються на власний досвід, вважаючи за краще самостійно аналізувати ситуацію та ухвалювати рішення. Такі люди, вирізняються активністю, вмінням прямо виражати і контролювати власні імпульси, впевнені у собі, легко переключаються з одного виду діяльності на інший, мають високий рівень автоматизації пізнавальних функцій, більш стійкі до перешкод. Крім того, високий показник інтелектуального розвитку дозволяє їм швидше і легше оволодівати новими знаннями та навичками.

Для осіб з відносно середніми показниками “інтелектуального ресурсу” властиве переважання інтуїтивного сприйняття ситуації. Ригідні особистості демонструють менше терпіння у ситуаціях, у яких виникають перешкоди. Вони оцінюють себе як збудливих, чутливих, лабільних, менш стійкими до перешкод.

Притаманний їм ефект інтерференції позитивно пов'язаний із нейротизмом. У таких осіб більш структурована система уявлень про оточуючий світ, яку вони успішно застосовують у предметній діяльності.

Особам з низьким показником “інтелектуального ресурсу” не просто долати складно організований контекст ситуації. Вони вирізняються пасивністю, тривожністю, недостатньою впевненістю, більш схильні приймати рішення без детального обмірковування проблеми, демонструють меншу толерантність у ситуації перешкод. У них більш виражена схильність до ризику як наслідок тенденції уникати ситуації невизначеності. Висока інтерференція свідчить про їхню чутливість до перешкод, тобто до збільшення часу і кількості помилок під час переробки інформації, а низький рівень інтелектуальних здібностей заважає їм швидко пристосовуватись до нових умов життєдіяльності [1].

Таким чином, “інтелектуальний ресурс” являється латентною перемінною, яка включає як інтелектуальні здібності, так і когнітивні стилі. Військовослужбовці з високим рівнем інтелекту використовуватимуть ефективну копінг-стратегію у подоланні стресових ситуацій в бою. Військовослужбовців з низьким рівнем інтелекту використовуватимуть пасивні копінг-стратегії, які спонукатимуть до зловживання механізмами психологічного захисту та зверненні до більш примітивних механізмів подолання стресових ситуацій.

Список використаної літератури

1. Сафін О.Д., Немінський І.В. Інтелектуальний ресурс особистості як чинник вибору нею стратегій захисно-долаючої поведінки. *Психологічний журнал*. Умань, 2022. № 8. С. 93–101.
2. Синявський В. В., Сергєєнкова О. П. Психологічний словник / за ред. Н. А. Побірченко. Київ : Наук. світ, 2007. 274 с.
3. Стасюк В.В., Українець В.М. Сутність стресостійкості у психологічній науці. *Науковий журнал “Габітус”*. Одеса, 2023. Вип. 48. С. 60–65.
4. Charles Stangor, Jennifer Walinga (2014). *Introduction to Psychology* – 1st Canadian Edition, 1308 p.

СТРЕСТІЙКОСТІ ФАХІВЦІВ МОРСЬКОГО ТРАНСПОРТУ ЗАСОБАМИ ФІЗИЧНОЇ ПІДГОТОВКИ.....	281
<i>Сініченкова А. С., Савченко Л.Л., Бондар В.О.</i>	
ПСИХОСОЦІАЛЬНА ПІДТРИМКА ДІТЕЙ ПІД ЧАС СТРЕСОВОЇ ПОДІЇ.....	285
<i>Сімоненко О.Б.,</i>	
ЕМОЦІЙНИЙ СТАН ДІТЕЙ, ЯКІ ЗНАХОДЯТЬСЯ В УМОВАХ ІНФОРМАЦІЙНОГО ТИСКУ.....	289
<i>Скворчевська Є.Л.</i>	
БАР'ЄРИ В СПІЛКУВАННІ ЯК ПРОБЛЕМА СОЦІАЛЬНОЇ АДАПТАЦІЇ ПІДЛІТКІВ ВИМУШЕНИХ ПЕРЕСЕЛЕНЦІВ ЗА КОРДОНОМ.....	293
<i>Стасюк В.В.</i>	
ІНТЕЛЕКТУАЛЬНИЙ РЕСУРС У СТРУКТУРІ СТРЕСОСТІЙКОСТІ ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ.....	297
<i>Тімченко О. В.</i>	
ЩО ЗАЛИШАЄ НАМ У СПАДОК ВІТЧИЗНЯНА СПЕЦІАЛЬНІСТЬ 19.00.09. «ПСИХОЛОГІЯ ДІЯЛЬНОСТІ В ОСОБЛИВИХ УМОВАХ».....	300
<i>Тицька Я.О..</i>	
ПРАВОВЕ ОСМИСЛЕННЯ ПОВЕДІНКИ ЛЮДИНИ В НООСФЕРІ.....	304
<i>Українець В.М.</i>	
ПСИХОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ МОТИВАЦІЙНОГО КОМПОНЕНТУ СТРЕСОСТІЙКОСТІ ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ.	309
<i>Хайрулін О.М.</i>	
ІГРОВІ АСПЕКТИ ПСИХОЛОГІЇ ЖИТТЄВОГО ПРОСТОРУ ОСОБИСТОСТІ.	313
<i>Цільмак О.М.</i>	
ПРОВІНА ТА МЕТОДИ ЇЇ КОРИГУВАННЯ.	317
<i>Шарапановська Ю.В., Єрмакова С.О.,</i>	
НООСФЕРНІ МЕХАНІЗМИ ВЗАЄМОДІЇ ВИКЛАДАЧІВ І СТУДЕНТІВ	322
<i>Шрагіна Л.І., Месєрович М.Й.</i>	
ЗМІНА РОЛІ ОСОБИСТОСТІ ЯК ЕЛЕМЕНТУ СОЦІУМУ В КОНТЕКСТІ ГЛОБАЛІЗАЦІЙНИХ ВИКЛИКІВ.	325
<i>Яцишина А.М.</i>	
СОЦІАЛЬНА АДАПТАЦІЯ ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ В УМОВАХ БОЙОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ.	330